

Петруня О. М., асистент (Київський національний університет будівництва і архітектури, olga_petrunya@ukr.net)

КРИТЕРІЇ ФОРМУВАННЯ ГУМАНІЗАЦІЙНИХ МІСЬКИХ ПРОСТОРІВ

В статті представлена класифікація «розподілу міст за виконуємими функціями та ознаками». Розглянуті особливості внутрішнього та зовнішнього міського простору. Визначені особливості розвитку гуманізаційних просторів та критерії їх формування. Наведена характеристика громадських міських просторів та специфіка їх композиційної організації.

Ключові слова: міський простір; гуманізаційний простір; класифікація міського простору; міські функції; критерії формування.

До найкрупніших міст України, з населенням більше 800 тис. осіб, за статистичними даними станом на 1.01.2020 належать: Київ – 2967360 млн жителів; Харків – 1443207 млн жителів; Одеса – 1017699 млн жителів. Інші міста України, відповідно до нормативних вимог [1] щодо групування населених пунктів за чисельністю населення, належать до категорії малих і середніх. За статистичними даними на території України існує 33 середніх міста з чисельністю населення від 50 до 250 тисяч осіб. В них проживає близько 1,06 млн жителів, з щільністю населення – 1140 осіб на квадратний кілометр. Малих міст, з населенням до 50 тисяч осіб – 82. Їх населення складає 2,15 млн жителів із щільністю – 1174 особи на квадратний кілометр [2; 10].

Незалежно від історичних етапів розвитку, географічного положення, економічної життєдіяльності населення, спільним для всіх типів міст є напрямок планування міських просторів, оснований на принципах комфорту. Існують загальні закономірності розвитку структури міста. Система міських функцій не є стаціонарною. Вона змінювалась відповідно до історичних періодів розвитку самого міста. В добу античності міста виконували релігійну та військову функцію. В середньовіччі переважали захисні, адміністративні і торгівельні. В добу капіталізму основними були адміністративні та економічні. Змінювалось суспільство, змінювались їх міські функції.

Оскільки місто існує для людей, то **метою даної статті** є визначення критеріїв формування гуманізаційних міських просторів. Саме

місто бере на себе відповідальність за функціонально-планувальну організацію міської території. Міська оточуюча архітектура – це простір для пересування і місце для вражень. Існуючий чи створений міський простір має сприяти гуманізації суспільства.

Відповідно до класифікації щодо «режиму використання території» визначаються:

- монофункціональні території, які використовуються для виконання однієї однорідної функції у межах визначеного законодавством правового режиму використання;

- території лімітованого використання. Території із встановленими законодавством обмеженнями у використанні території;

- території багатофункціонального використання, для виконання багатьох різнорідних функцій в межах адміністративно-територіальної одиниці [1; 3]. Саме функція міста і є основною характеристикою для визначення рівня розвитку певної території. Поняття міська функція визначає головну сферу діяльності підприємств чи організацій конкретного міста. Вона впливає в подальшому умови життя населення в ньому. В узагальненому вигляді можна виділити наступні типи міських функцій: адміністративні, наукові, культурні, транспортні, торгівельні, рекреаційні, туристичні, промислові, військові, політичні, управлінські, образотворчі, наукові, фінансові, креативні, інформаційно-комунікаційні, консалтингові та ін. [2; 3].

Розділяють внутрішній та зовнішній способи формування міських просторів. Класифікація такого міського простору є дещо умовною, оскільки включає поняття «закритий-відкритий», «внутрішній-зовнішній».

Відкритим простором є публічні місця для відпочинку та розваг. Він забезпечує створення комунікаційного осередку, де людина може приймати участь в соціальному житті міста. До публічного простору належать: вулиці, площі, парки, сквери. Включаються також різні типи громадських місць для спільного перебування різних груп населення. Місця для проведення людиною вільного часу та споживання товарів та послуг: торгівельно-розважальні центри, кафе тощо. На рис. 1–3 представлено приклади відкритих і закритих гуманізаційних просторів в містах України.

Закритий простір – це спеціально створені місця для людей, з метою комфортного проведення там значного проміжку часу. Такий простір забезпечує зручне та безпечне перебування населення в ньому. Він спеціально відгороджений від доступу деструктивних елементів [2; 4].

Міське середовище основане на 3-х типах компонентів [5; 6].

1. Каркас на основі якого формується загальна містобудівна ситуація. Він включає: головні магістралі, домінантні архітектурні об'єкти, архітектурні пам'ятники відкриті громадські простори. Це найбільш стійка частина міського середовища.

2. Заповнення. Включає: тимчасові архітектурні будівлі і споруди, підпірні стінки, пандуси, сходи, каскади, кіоски, вітрини, лінійні стінки, що перегороджують елементи (парапети, колони), ігрові майданчики, містки, монументи, інформаційні пристрої і установки, вуличні ліхтарі, елементи терасування, зелені масиви [5]. Такі елементи періодично трансформуються.

Рис. 1. Приклад «відкритого простору» в м. Харків, Україна

Рис. 2. Парк «Наталка» в м. Київ (Оболонський р-н), Україна

3. Декорація. Поєднує: елементи реклами, декоративні огорожувальні елементи, декоративні елементи освітлення, фонтани, ландшафтні компоненти – валуни, цінні дерева. Елементи носять тимчасовий, сезонний характер. Існує низка критеріїв, що впливають на формування гуманізаційних міських просторів (рис. 4).

Рис. 3. Приклад «внутрішнього міського простору» в м. Львів, Україна

В сучасному міському середовищі постійно відбуваються зміни пріоритетів, цінностей та підходів до проектування та будівництва територій. В процесі експлуатації міські простори зазнають певних змін: змінюються їх конфігурація та функції, що вони виконують [2; 7].

На формування гуманізаційного міського простору впливають ряд внутрішніх та зовнішніх факторів (рис. 4). Зовнішні фактори це: екологічні, технологічні, природно-кліматичні та містобудівні. Внутрішніми факторами впливу є: культурні, соціальні, психологічні, фізіологічні фактори. Відбувається врахування бажань та потреб жителів міста щодо організації міського архітектурного середовища в цілому. Люди все більше відчують своє «право на місто» [7; 8]. Вони хочуть і беруть участь в ухваленні рішень стосовно подальшої долі міських просторів, сприяють формуванню комфортного навколишнього середовища. Використовуються нові технології та обладнання, елементи благоустрою, малі архітектурні форми, оформлення фаса-

дів будівель, естетичне вираження композиційної форми простору, огороження та обладнання.

Рис. 4. Критерії формування гуманізаційних міських просторів

Цінним є закордонний досвід перетворення занедбаного промислових зони хімічного виробництва у сучасний житловий район. Територія під назвою «Glanzfilm AG» в м. Берлін (р-н Кепенік на березі річки Шпрее) в процесі розвитку суспільства зазнала економічних змін. У 1923 році цей район Берліна вважався ідеальним місцем для розвитку промисловості. З 1927 року там працювала компанія «Кодак». Поступово територія повністю змінила свої функції. Зараз цей район активно переробляється під житлові апартаменти і таунхауси. Це дуже показовий приклад облаштування старих територій. Коли зовнішній вигляд промислових будівель зберігається, але активно наповнюється новими функціями [9].

Засновниками теорії «нового урбанізму» стали британські соціальні географи Еш Амін та Найджел Тріфт. В своїх дослідженнях вони приділяли увагу міському простору [8; 6]. Їх новий урбаністичний «просторовий поворот» оснований на реальності існування людини в місті, на її буденності – «тут і тепер». Існуючі приклади світової тенденції використання міських просторів спрямовані на візуальне сприйняття міського об'єкту та оточуючої території.

Для традиційної архітектури радянського періоду була властива простота, строгість форм та економічність проєктних рішень. В містах працювала чітка система розподілу функцій та процесів, які мали в них відбуватися [3].

Прикладом розвитку креативних індустрій та високих техноло-

гій в Україні став перший інноваційний парк UNIT. City, відкритий у Києві 2017 року на території колишнього Київського мотозаводу. Станом на 2020 рік в інноваційному парку налічувалось 108 компаній-резидентів [11].

Рис. 5. «Glanzfilm AG» в м. Берлін – Кепенік, Німеччина

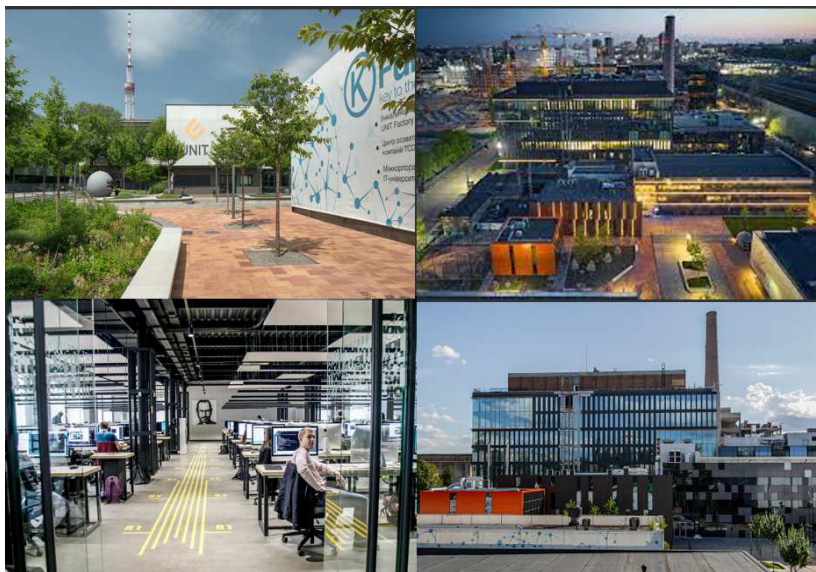

Рис. 6. «UNIT.City» – інноваційний парк, м. Київ, Україна

Серед задач урбанізму сьогодні є створення можливостей для розвитку людини в міському просторі, створення комфортного середовища навколо, підтримання соціальної комунікації у місті. Досить популярним в містах України став напрямок «Новий урбанізм», оснований на концепції «Місто – для людей» [6; 11]. Згідно з цією теорією міський простір має сприяти гуманізації суспільства. Міський **простір має бути безпечним і доступним для всіх**. В основу планування та реконструкції гуманізаційних просторів України також закладаються нові проектні рішення. Територія міста функціонально поділяється на вулиці і дороги; площі та зелені зони; набережні та прибережні території, двори з прибудинковими територіями, до яких кожна людина матиме доступ [8]. Створюються повноцінні архітектурні міські середовища, відкриті та закриті гуманізаційні простори.

1. ДБН Б.2.2-12:2019. ДБН Б.2.2-12:2018. Планування і забудова територій. [Чинний від 2019-10-01]. 2. Барбаш Н. Б. Методика изучения территориальной дифференциации городской среды. М., 1986. 98 с. 3. Титов А. Л. Организация архитектурной среды и поведение человека : дисс. ... канд. архитектуры. Екатеринбург, 2004. 121 с. 4. Про Генеральну схему планування території України : Закон України від 16.10.2012 р. N 5459-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3059-14#Text> (дата звернення: 23.10.2019). 5. Лефевр А. Производство пространства. *Социологическое обозрение*. 2002. № 3. Т. 2. С. 27–29. 6. Лефевр А. Идеи для концепции нового урбанизма. *Социологическое обозрение*. 2002. № 3. Т. 2. С. 1–8. 7. Карпов А. Различение. Пространство в городе. *Социологическое обозрение*. 2001. No 2. Т. 1. URL: <http://www.sociologica.ru/Journal/02sta1.pdf>. (дата звернення: 23.10.2019). 8. URL: <https://hmarochos.kiev.ua>. (дата звернення: 23.10.2019). 9. URL: <http://urbanua.org/dosvid>. (дата звернення: 23.10.2019). 10. URL: <https://index.minfin.com.ua/reference/people/town/>. 11. URL: <https://www.csi.org.ua/news/mista-v-ukrayini/> (дата звернення: 23.10.2019).

REFERENCES:

1. DBN B.2.2-12:2019. DBN B.2.2-12:2018. Planuvannia i zabudova terytorii. [Chynnyi vid 2019-10-01]. 2. Barbash N. B. Metodika izucheniya territorialnoy differentsiatsii gorodskoy sredyi. M., 1986. 98 s. 3. Titov A. L. Organizatsiya arhitekturnoy sredyi i povedenie cheloveka : diss. ... kand. arhitekturyi. Ekaterinburg, 2004. 121 s. 4. Pro Heneralnu skhemu planuvannia terytorii Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 16.10.2012 r. N 5459-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3059-14#Text> (data zvernennia:

23.10.2019). **5.** Lefevr A. Proizvodstvo prostranstva. *Sotsiologicheskoe obozrenie*. 2002. № 3. Т. 2. С. 27–29. **6.** Lefevr A. Idei dlya kontseptsii novogo urbanizma. *Sotsiologicheskoe obozrenie*. 2002. № 3. Т. 2. С. 1–8. **7.** Karpov A. Razlichenie. Prostranstvo v gorode. *Sotsiologicheskoe obozrenie*. 2001. No 2. Т. 1. URL: <http://www.sociologica.ru/Journal/02sta1.pdf>. (дата звернення: 23.10.2019). **8.** URL: <https://hmarochos.kiev.ua>. (дата звернення: 23.10.2019). **9.** URL: <http://urbanua.org/dosvid>. (дата звернення: 23.10.2019). **10.** URL: <https://index.minfin.com.ua/reference/people/town/>. **11.** URL: <https://www.csi.org.ua/news/mista-v-ukrayini/> (дата звернення: 23.10.2019).

Petrunia O. M., Assistant (Kyiv National University of Construction and Architecture)

CRITERIA FOR THE HUMANIZED URBAN SPACE FORMATION

The article deals with the "differentiation of the cities" by their functions and features. The peculiarities of the development of space humanization and the criteria of its formation are determined. The characteristics of public urban space and the specifics of its compositional organization are given. There are general patterns of the city structure development. It has been defined that the direction of urban planning towards people's comfort is typical to almost all cities, regardless of their historical stages of development, geographical location, and economic life. Since the city is designed for people, the purpose of this article is: to determine the criteria for the formation of humanized urban space. The surrounding urban architecture is the space for movement and place for impressions. The article considers the features of the internal and external humanized environment. In today's urban conditions, there are constant changes in priorities, values , and approaches to the design and construction of such space. During operation, the urban area undergoes certain changes: its configuration and functions change. We have considered the main directions of improving the humanized space in the urban environment. For this purpose, new technologies and equipment, elements of landscaping, small architectural forms, design of building facades, the aesthetic expression of the compositional form of space, fencing, and equipment have been used. Thus, the requirements and needs of urban residents to organize the

urban architectural environment as a whole are met. The residents of the city increasingly feel their "right to the city." They want and do participate in decision-making regarding the future of urban space, they contribute to the formation of a comfortable environment for life and development of the city.

Keywords: humanized urban space; classification of urban space; functions of the city; open and closed space; formation criteria.

Петруня О. Н., ассистент (Киевский национальный университет строительства и архитектуры)

КРИТЕРИИ ФОРМИРОВАНИЯ ГУМАНИЗАЦИОННЫХ ГОРОДСКИХ ПРОСТРАНСТВ

В статье представлена классификация распределения городов по выполняемым функциям и признакам. Рассмотрены особенности внутреннего и внешнего городского пространства. Определены особенности развития гуманизационных пространств и критериев их формирования. Наведена характеристика общественных городских пространств и специфика их композиционной организации.

Ключевые слова: городское пространство; гуманизационное пространство; классификация городского пространства; городские функции; критерии формирования.
